

บทที่ 3

วิเคราะห์เรื่อง “นะริอะงะริ”

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ตัวละครทะโรกะจะในเรื่อง “นะริอะงะริ” โดยใช้
ต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นจากหนังสือนิฮง โคะเต็นบุงงะกุตะอิเกะอิ เคียวเง็นฉู โจ ของ
สำนักพิมพ์อิวะนะมิ ปีค.ศ. 1967 หน้า 280-284

3.1 ตัวละคร

เรื่องนะริอะงะริจัดอยู่ในเคียวเง็นประเภทโหมเมียวเคียวเง็นหรือทะโรกะจะ โมะโนะ
มีตัวละครในเรื่อง 3 ตัว ได้แก่

ตัวละครเอก (มิเตะ)	:	ทะโรกะจะ
ตัวละครรองลำดับที่ 1 (อะโตะ)	:	เจ้านาย
ตัวละครรองลำดับที่ 2 (อะโตะ)	:	หวัชโมย ¹

3.2 เรื่องย่อ

เจ้านายพร้อมด้วยทะโรกะจะได้เดินทางไปไหว้พระในวันขึ้นปีใหม่ที่วัดคิโยะ
มิสุ 清水 [Kiyomizu]² และค้างคืนที่นั่น โดยเจ้านายมอบหมายให้ทะโรกะจะดูแลดาบ
ของตนไว้ และบอกให้ทะโรกะจะส่งคืนในวันรุ่งขึ้น ทะโรกะจะนอนตะแคงใช้มือจับ
ดาบของเจ้านายตั้งขึ้นและหลับไป ขณะที่ทั้งสองกำลังหลับอยู่นั้น ได้มีหวัชโมยมา
ขโมยดาบจากทะโรกะจะไปแล้วเอาท่อนไม้ไผ่ซึ่งมีขนาดเท่ากับดาบของเดิมใส่มือ
ทะโรกะจะเอาไว้ พอรุ่งเช้า ทะโรกะจะตื่นขึ้นมาก็รู้สึกตกใจที่เห็นท่อนไม้ไผ่อยู่ในมือ
แทนที่จะเป็นดาบของเจ้านาย ทะโรกะจะไม่รู้ว่าหวัชโมยมาขโมยดาบไปจึงคิดว่าดาบ
นั้นเปลี่ยนเป็นท่อนไม้ไผ่เอง ด้วยเกรงว่าเจ้านายจะโกรธจึงซ่อนท่อนไม้ไผ่ไว้ด้วย
เชื่อมั่นว่าท่อนไม้ไผ่นั้นจะเปลี่ยนกลับไปเป็นดาบเช่นเดิม ระหว่างทางกลับบ้านเจ้านาย
ให้ทะโรกะจะเล่าเรื่องสนุกน่าสนใจให้ฟัง ทะโรกะจะจึงหยิบยกเรื่องเล่าที่เรียกว่า

¹ ในบทละครของสำนักอิตุมิ เรียกตัวละครรองลำดับที่ 2 ว่า โคะอะโตะ 小アト [koado]

² ในบทละครของสำนักอิตุมิ คือวัดคุระมะ 鞍馬 [Kurama]

นะริอะงะริ ซึ่งเกี่ยวกับวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลก ให้เจ้านายฟัง เรื่องที่เล่านั้นแสดงให้เห็นวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ จากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่งในลักษณะที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ เช่นเรื่องลูกสะใภ้ที่กลายเป็นแม่สามี ลูกสุนัขที่เติบโตเป็นพ่อแม่สุนัข ลูกพลับพลากที่กลายเป็นลูกพลับหวานเมื่อสุก และรอเวลาให้ท่อนไม้ไผ่เปลี่ยนกลับเป็นคางคกเดิม แต่จนแล้วจนรอดท่อนไม้ไผ่ก็หาได้เปลี่ยนกลับเป็นคางคกไม่ เจ้านายซึ่งรู้สึกเบื่อเรื่องเล่าดังกล่าวของทะเล โรกะจะเนื่องจากเป็นเรื่องเล่าที่พบเห็นได้เป็นปกติธรรมดาสามัญทั่วไปจึงให้ทะเล โรกะจะเล่าเรื่องที่แปลก น่าสนใจมากขึ้น ด้วยสติปัญญาอันเฉียบคม ทะเล โรกะจะจึงได้ยกเรื่องเล่านะริอะงะริที่เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลกในลักษณะที่ไม่เป็นไปตามกฎธรรมชาติคือ เรื่องเล่าเกี่ยวกับห้วมันบนภูเขาที่กลายเป็นปลาไหล งูที่กลายเป็นคางคก บกที่กลายเป็นแมลงทับ³ เป็นต้น เพื่อโยงเข้าสู่เรื่องคางคกของเจ้านายที่กลายเป็นท่อนไม้ไผ่แล้วทะเล โรกะจะก็ถือโอกาสชวนท่อนไม้ไผ่ที่ซ่อนเอาไว้ออกมาให้เจ้านายดูและบอกกับเจ้านายว่าช่างเป็นเรื่องที่น่ายินดีที่คางคกของเจ้านายนั้นก็วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นคางคกไม้ไผ่เช่นเดียวกัน เจ้านายเห็นดังนั้นก็คิดว่าทะเล โรกะ⁴

3.3 วิเคราะห์ตัวละคร

3.3.1 พฤติกรรมของทะเล โรกะจะที่สะท้อนธรรมชาติของมนุษย์

3.3.1.1 ทะเล โรกะจะกับภาวะความร้อนรนในจิตใจ

เมื่อทะเล โรกะจะตื่นขึ้นมาพบว่าคางคกที่เจ้านายฝากตนกลายเป็นท่อนไม้ไผ่จึงเกิดความร้อนรนใจขึ้นและพยายามชวนท่อนไม้ไผ่ไว้เพื่อไม่ให้เจ้านายเห็น ระหว่างเดินทางกลับทะเล โรกะจะได้รอเวลาและแอบหันไปดูท่อนไม้ไผ่ที่ตนซ่อนไว้ด้วยเชื่อมั่นว่าท่อนไม้

³ การยกตัวอย่างของบกซึ่งกลายเป็นแมลงทับนั้นจะมีให้เห็นเฉพาะในการแสดงของสำนักอิสุมิ

⁴ สำหรับสำนักอิสุมิ ในตอนท้ายเรื่อง หลังจากที่ทะเล โรกะจะโดนเจ้านายดู ทั้งสองก็ได้วางแผนที่จะจับห้วขโมยที่ขโมยคางคกไป เจ้านายโอบจับห้วขโมยไว้จากทางด้านหลังแล้วสั่งให้ทะเล โรกะจะเอาเชือกมัดห้วขโมยไม่ให้ดิ้นหลุด ทะเล โรกะจะถือเชือกโดยหมายจะมัดห้วขโมยจากทางด้านหลังแต่ห้วขโมยกลับดิ้นหลุดจากแขนของเจ้านายที่โอบจับไว้ ทำให้เจ้านายเป็นฝ่ายถูกมัดเสียเอง

ไผ่ นั้นจะเปลี่ยนกลับเป็นดาบดั้งเดิม แต่ก็หาได้เป็นดังที่ทะโรกะจะคิดหวังไม่ ความร้อนรนใจดังกล่าวแสดงให้เห็นจากคำพูดของทะโรกะจะที่ว่า

太郎冠者	夜が明けましてござる。
主	まことに夜が明けた。さらば下向しよう。
太郎冠者	ようござりましょう。
主	サアサア 来い来い。
太郎冠者	参りまする 参りまする。
太郎冠者	立ちどまり、杖竹を見て獨白 さてさて苦々しいことじゃ。まだお太刀に成らぬか。 ⁵
ทะโรกะจะ	เข้าแล้วขอรับ
เจ้านาย	เข้าแล้วจริงๆด้วย ถ้างั้นก็เดินทางกลับกันเถอะ
ทะโรกะจะ	ดีเหมือนกันขอรับ
เจ้านาย	เอาหละ ตามข้ามาเลย
ทะโรกะจะ	มาแล้วขอรับ มาแล้วขอรับ
ทะโรกะจะ	(หยุดยืนแล้วหันไปมองที่ท่อนไผ่ไผ่) ว่า ช่างน่ากุ่มใจเหลือเกิน ป่านนี้มันยังไม่เปลี่ยนกลับไปเป็นดาบอีกหรือนี้

คำพูดของทะโรกะจะข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความร้อนรนในจิตใจ เป็นความร้อนรนใจของทะโรกะจะอันเนื่องมาจากการทำความผิด เป็นความบกพร่องที่ตนไม่ดูแลดาบของเจ้านายให้ดีทำให้ดาบกลายเป็นท่อนไผ่ไผ่ไป ซึ่งในระหว่างเดินทางกลับนั้นเองเจ้านายได้ให้ทะโรกะจะเล่าเรื่องที่สนุกน่าสนใจให้ฟัง ทะโรกะจะจึงถือโอกาสหยิบยกเรื่องนะริอะงะริซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลกมาแล้ว และเพื่อรอเวลาให้ท่อนไผ่ไผ่เปลี่ยนเป็นดาบ นับจากจุดนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเล่าเรื่องนะริอะงะริซึ่งจะนำไปสู่การหาทางออกให้กับปัญหาของทะโรกะจะต่อไป โดยจะเห็นได้จากคำพูดของทะโรกะจะที่ว่า

さればそのことござる。私の居ましたあたりで、いろいろの雑談を申してござる。なかにも、物の 成り上がる と申す話を致いてござるが、聞かせられてござるか。⁶

⁵ 小山 弘志、『狂言集上』、岩波書店、1967年、p. 282.

⁶ Ibid., p.282.

เกี่ยวกับเรื่องนี้ะขอรับ ในละแวกที่ผมพักอาศัยอยู่ มีเรื่องที่เขาเล่า
 ขานกันอยู่มากมาย โดยเฉพาะเรื่องเล่าเกี่ยวกับการวิวัฒนาการ
 เปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง ท่านเคยได้ยินไหมขอรับ

โดยเรื่องเล่าณะริอะระริที่ทะโรกะจะเล่าให้เจ้านายฟังนั้นมีเนื้อความดังนี้

まず 世間で、嫁が姑に成るは、早いものじゃと申しましてご
 ざる。⁷ …

また、えのころが、親犬に成るも早いと申しましてござる。…

蒟蒻が熟致いて、甘う成ると申しましてござる。⁸

เรื่องแรกนั้น ว่ากันว่าในโลกนี้ ลูกสะใภ้เปลือยเดี๋ยวกี้ก็กลายเป็นแม่สามีเสีย
 แล้ว…

ยิ่งไปกว่านั้น ลูกสุนัขประเดี๋ยวกี้โตเป็นพ่อแม่สุนัข…

ลูกพลับฝาดพอสุกก็กลายเป็นลูกพลับที่มีรสหวาน

ขณะที่ทะโรกะจะเล่าเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ
 ให้เจ้านายฟังนั้นในใจก็ยังมีรู้สึกร้อนรนและคาดหวังให้ท่อนไม้ไผ่นั้นรีบเปลี่ยนกลับ
 เป็นดาบดั้งเดิม ซิกมันด์ ฟรอยด์ กล่าวว่าเมื่อมนุษย์กระทำความผิดจะเกิดความร้อนรน
 ใจหรือ anxiety ขึ้น ความร้อนรนใจนั้นเกิดจากความกลัวความจริงจะถูกเปิดเผย
 (reality anxiety) กลัวการถูกทำโทษ (neurotic anxiety) และกลัวความผิดที่ตนได้
 กระทำลงไป (moral anxiety)⁹

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าพฤติกรรมของทะโรกะจะนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความร้อนรน
 ใจดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ ทะโรกะจะกลัวเจ้านายจะรู้ความจริงที่ว่าดาบนั้นกลายเป็น
 ท่อนไม้ไผ่ไปโดยที่ตนเองก็ไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับดาบ จึงเกิดความร้อนรนใจและวิตก
 กังวลกลัวจะถูกทำโทษซึ่งเป็นความบกพร่องของคนที่ไม่ดูแลดาบของเจ้านายให้ดี เมื่อ
 ท่อนไม้ไผ่นั้นยังไม่เปลี่ยนกลับเป็นดาบ ความร้อนรนใจที่สั่งสมอยู่ในจิตใจจึงเป็นแรง
 ผลักให้นำไปสู่พฤติกรรมพยายามเอาตัวรอดของทะโรกะจะต่อไป

⁷ 小山 弘志、『狂言集上』、岩波書店、1967年、pp. 282-283.

⁸ Ibid., p. 283.

⁹ ซิกมันด์ ฟรอยด์ อ้างถึงใน นพมาศ ชีระเวดิน, ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว. พิมพ์
 ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 13.

3.3.1.2 ทะโรกะจะกับพฤติกรรมการเอาตัวรอด

แม้ทะโรกะจะเล่าเรื่องนะริอะงะริบ ท่อนไม้ไผ่ก็หาได้เปลี่ยนกลับเป็นดาบเช่นเดิมไม่ และเจ้านายก็เริ่มรู้สึกเบื่อหน่ายกับเรื่องเล่าของทะโรกะจะซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและพบเห็นได้ทั่วไป จึงให้ทะโรกะจะเล่าเรื่องราวที่แปลกประหลาดออกไปจากเดิม ด้วยสติปัญญาอันชาญฉลาดทำให้ทะโรกะจะเกิดความคิดที่จะหาวิธีเอาตัวรอดจากการถูกทำโทษด้วยการเล่าเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งให้เจ้านายฟังเช่นเดิม แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ไม่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ ดังนี้

山のいもが鰻に成るとは、定じゃと申しましてござる。…
また 田邊の別當の、くちなわ太刀と申すことを語らいてござるが、聞かせられてござるか。¹⁰

เรื่องหิวมันที่ขึ้นอยู่ตามภูเขากลายเป็นปลาไหลนั้นก็ว่ากันว่าเป็นเรื่องจริง…
และยิ่งไปกว่านั้น เห็นเขาเล่ากันเกี่ยวกับดาบที่กลายเป็นงูของทะนะเบะ โนะ เบ็ดโต ท่านเคยได้ยินไหมขอรับ

ในบทละคร ทะโรกะจะได้เล่าถึงการที่ดาบอันมีค่าของทะนะเบะ โนะ เบ็ดโต เศรษฐีผู้มั่งคั่งกลายเป็นงูนั้นก็เพื่อปกป้องและไล่หิวโหยที่จะมาขโมยดาบไป ซึ่งการที่ทะโรกะจะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งในลักษณะที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่เป็นไปตามกฎธรรมชาตินั้นเพื่อที่ตนจะได้ถือโอกาสโยงเข้าสู่ประเด็นเรื่องดาบของเจ้านายซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นับได้ว่าเป็นกลวิธีที่ทะโรกะจะสร้างขึ้นเพื่อเอาตัวรอดจากการถูกทำโทษได้อย่างชาญฉลาด แต่ที่จริงแล้ว การที่ดาบของเจ้านายกลายเป็นท่อนไม้ไผ่นั้น เมื่อเทียบกับแนวคิดของความเป็นนะริอะงะริแล้วอาจจะเป็นสิ่งตรงกันข้าม กล่าวคือ แนวคิดของความเป็นนะริอะงะรินั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีจากสิ่งที่ไม่ดีหรือด้อยค่าไปเป็นสิ่งที่ดีกว่าหรือสูงกว่าซึ่งตรงกันข้ามกับกรณีดาบของเจ้านายที่กลายเป็นท่อนไม้ไผ่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นเคียวเงินที่มักจะเต็มไปด้วยเรื่องกลับตาลปัตร ไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น¹¹

โคะยะมะกล่าวว่า ทะโรกะจะมีกลวิธีลำดับการเล่าเรื่อง ได้อย่างกลมกลื่นและ

¹⁰ 小山 弘志、『狂言集上』、岩波書店、1967年、p. 283.

¹¹ Ibid., p. 5.

แบบเนียน โดยเริ่มต้นจากการเล่าเรื่องเกี่ยวกับหัวมันที่กลายเป็นปลาไหลซึ่งเรื่องนี้ถูกนำมาใช้เป็นสำนวนสุภาษิตในราวสมัยคัมภีร์ว่า “ยะมะ โนะ อิโมะ อุนะจิ นิ นะรุ 山のいも鰻に成る [Yama no imo unagi ni naru]” เป็นสำนวนที่ใช้เปรียบกับเรื่องราวหรือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ (เป็นสิ่งที่อยู่เหนือความคาดหมาย) แต่ก็ยังเกิดขึ้นในความเป็นจริง ซึ่งนอกจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับหัวมันที่กลายเป็นปลาไหลแล้ว ในยุคนั้นยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับงูที่กลายเป็นปลาไหลอยู่ด้วย¹² ทะโรกะจะจึงอาศัยประเด็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ฝืนกฎธรรมชาตินี้เชื่อมโยงเข้ากับเรื่องเล่าเกี่ยวกับดาบที่กลายเป็นงูของทะนะเบะ โนะ เบ็ตโตเพื่อโยงเข้ากับประเด็นดาบของเจ้านายที่กลายเป็นท่อนไม้ใผ่อีกทอดหนึ่ง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ทะโรกะจะอาศัยเรื่องเล่าที่มีที่มาจากสำนวนสุภาษิตซึ่งปรากฏใช้ในสมัยนั้นปูพื้นเป็นกลวิธีในการเล่าเรื่องอันชาญฉลาดของทะโรกะจะเนื่องจากทำให้เรื่องที่เล่านั้นแบบเนียนและมีน้ำหนักพอที่จะทำให้เจ้านายหลงเชื่อและคล้อยตาม โดยเมื่อเล่าเรื่องจบทะโรกะจะจึงถือโอกาสบอกกับเจ้านายว่า

總じて 人の立身出世致す時分は、えて いろいろの物が、成り上ると申しまするが、こなたにも ちとめでたいことがござる。…
杖竹を見せて こなたのお太刀が變じて、このような竹杖に成り上りました。¹³

ความสำเร็จในชีวิตของคนล้วนอาศัยการเปลี่ยนแปลงดังเช่นเรื่องราวที่กระผมได้เล่าให้ท่านฟัง และความสำเร็จที่น่ายินดีก็ได้บังเกิดขึ้นกับนายท่านเช่นเดียวกันขอรับ…
(ยื่นดาบไม้ใผ่ให้ดู) ดาบของเจ้านายท่านนั้นก็ได้กลายมาเป็นท่อนไม้ใผ่เช่นนี้ขอรับ

พฤติกรรมดังกล่าวของทะโรกะจะแสดงถึงธรรมชาติการเอาตัวรอดของมนุษย์เมื่อกระทำความผิดหรือกระทำให้สิ่งใดผิดพลาด มนุษย์จะสร้างกลไกในการป้องกันตัวเองขึ้นมาเพื่อให้ตนเองสามารถเอาตัวรอด หลุดพ้นหรือมีข้อแก้ตัวจากความผิดนั้นๆ ฟรอยด์กล่าวว่า กลไกในการป้องกันตัวเป็นวิธีการที่บุคคลใช้ในการปรับตัว เมื่อประสบปัญหา

¹² 小山 弘志、『狂言集上』、岩波書店、1967年、pp. 5-6.

¹³ Ibid., p. 284.

ความคับข้องใจ การใช้กลไกการป้องกันตัวจะช่วยยืดเวลาในการแก้ปัญหา เพราะจะช่วยให้อ่อนคลายความเครียด ความไม่สบายใจ ทำให้คิดหาเหตุผลหรือแก้ไขปัญหาได้¹⁴ อีกทั้งในบรรดากลไกในการป้องกันตัวหรือ Defense Mechanism นั้น มีกลไกอยู่หนึ่งอย่างที่เราเรียกว่า “การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง” การหาเหตุผลเข้าข้างตนเองหรือ Rationalization หมายถึง การปรับตัวโดยการหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง โดยพยายามให้คำอธิบายที่เป็นที่ยอมรับสำหรับคนอื่น ตัวอย่างเช่น พ่อแม่บางคนที่ดีลูกมักจะบอกว่า เพื่อต้องการให้เป็นคนดี ในบางครั้งพ่อแม่จะไม่ยอมรับว่าดีเพราะโกรธลูก พรอียดักกล่าวว่า Rationalization คือการหาเหตุผลที่ดีให้กับตนเองหรือผู้อื่นเพื่อกลบเกลื่อนพฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่ดีหรือผิดพลาด สำหรับพรอียดักเชื่อว่า Rationalization นั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับการกระทำผิด จินบางครั้งถึงกับจำเป็นต้องโกหก หรือหาข้อแก้ตัวที่ไม่สมเหตุผล หรืออาจถึงขนาดที่จำเป็นต้องทรยศต่อความไว้นับถือจากคนอื่น ฯลฯ¹⁵ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของทะเลโรคจะที่พยายามหาเหตุผลเชื่อมโยงเรื่องเล่าของตนให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ พฤติกรรมของทะเลโรคจะในเรื่อง “นะริอะะริ” จึงสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ เมื่อเกิดปัญหาหรือความวุ่นวายใจ มนุษย์จะสร้างกลไกในการป้องกันตัวเพื่อเอาตัวรอดกล่าวคือ เมื่อมนุษย์กระทำความผิดมนุษย์จะแสดงออกโดยผ่านพฤติกรรมบิดเบือนความเป็นจริงหรือพยายามหาเหตุผลหรือสิ่งมาสนับสนุนการกระทำของตนเองเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับจากบุคคลอื่นหรือสังคม

3.3.2 พฤติกรรมของทะเลโรคจะที่สะท้อนปรากฏการณ์กะโทะกะโโจ

3.3.2.1 ความหมายของ “นะริอะะริ”

คำว่า นะริอะะริ หมายถึง “การก้าวขึ้นจากตำแหน่งหรือสถานภาพที่ต่ำ” หากนำมาใช้กับบุคคลจะหมายถึง “คนระดับล่างที่เปลี่ยนสถานภาพและก้าวขึ้นเป็นใหญ่ในระยะเวลาอันรวดเร็ว”¹⁶ หรือ “ชนชั้นต่ำหรือคนระดับล่างซึ่งก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุด

¹⁴ Sigmund Freud. *Psychoanalysis and Culture : Defense Mechanisms*. [Online].

Retrieved November 20, 2005, from <http://www.koolpages.com/almalaika/repd.htm>

¹⁵ เก็บความจาก Sigmund Freud. *Psychoanalysis and Culture : Defense*

Mechanisms. [Online]. Retrieved November 20, 2005, from

<http://www.koolpages.com/almalaika/repd.htm>

¹⁶ 新村出、『広辞苑』、第三版、岩波書店、1990年

ในทันที”¹⁷ “คนที่มีสถานภาพต่ำซึ่งเปลี่ยนสถานะเป็นชนชั้นสูงเพียงชั่วข้ามคืน”¹⁸ พจนานุกรม 岩波古語辞典 [Iwanami kogojiten] ได้ให้ความหมายของคำว่านะริอะงะริใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกหมายถึงชนชั้นธรรมดาสามัญหรือไพร่ที่เปลี่ยนสถานภาพเป็นชนชั้นสูงอย่างรวดเร็ว ส่วนความหมายในลักษณะที่สองคือการที่คนยากจนกลายเป็นเศรษฐีร่ำรวยขึ้นมา¹⁹

ชะตะเกะ อะกิอิโระ ได้กล่าวถึงลักษณะของนะริอะงะริว่า ในโลกเรานี้มีคนอยู่สองจำพวกคือคนที่มั่งมี กับคนที่ยากจน ซึ่งคนยากจนนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือพวกที่เคยร่ำรวยมั่งคั่งมาก่อนและตกต่ำกลายเป็นคนยากจน และพวกที่ไม่เคยร่ำรวยมั่งคั่งมีอำนาจตั้งแต่ไหนแต่ไร ส่วนกลุ่มคนที่มั่งมีนั้นก็แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทเช่นเดียวกัน คือคนที่เกิดมาร่ำรวยมั่งมีมาตั้งแต่เกิด และคนที่เคยยากจนที่ถีบตัวเองจนกลายมาเป็นผู้ที่มีอำนาจร่ำรวยมั่งคั่ง²⁰

ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากลุ่มคนที่เคยยากจนที่ถีบตัวเองจนกลายมาเป็นผู้ที่มีอำนาจร่ำรวยมั่งคั่งนั้นมีลักษณะที่ตรงกับแนวคิดของความเป็นเกะโกะกุโจ เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนจากสถานภาพที่ต่ำไปสู่สถานภาพที่สูงขึ้น กล่าวคือ เป็นลักษณะของการเปลี่ยนสถานภาพจากคนชั้นต่ำหรือคนธรรมดาสามัญไปสู่คนที่ร่ำรวยและมีอำนาจ

คำว่า “นะริอะงะริ” ซึ่งเป็นชื่อเรื่องของเรื่องนี้ เป็นคำศัพท์ที่นิยมใช้กันในยุคสมัยกลางช่วงที่เกิดสงครามกลางเมือง เป็นกระแสความคิดของคนสมัยนั้นที่เชื่อในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลก²¹ นะงะชะระ เกะอิจิ 永原 慶二 [Nagahara Keiji] กล่าวว่า สำหรับชาวบ้านสามัญชนแล้วสังคมในแบบเกะโกะกุโจนั้นเป็นสิ่งที่พวกเขาพึงพอใจ เนื่องจากสิ่งนี้ทำให้พวกเขาได้มีโอกาสที่จะหลุดพ้นจากความเป็นทาสได้²²

¹⁷ 室町時代語辞典編集委員会、『国語大辞典』、三省堂、2000年

¹⁸ 小林 貢、油谷 光雄、『狂言ハンドブック』、三省堂、1995年、p. 189.

¹⁹ 大野 晋、佐竹 昭広、前田金五郎、『岩波古語辞典』、岩波、2000年

²⁰ 佐竹 昭広、『下克上の文学』、筑摩書房、1982年、p. 38.

²¹ 小山 弘志、『狂言集上』日本古典文学大系、岩波書店、1967年、p. 5.

²² 永原 慶二、『下克上の時代』、中央公論社、1971年、pp. 399-400.

3.3.2.2 นัริอะงะริในยุคสงครามกลางเมือง

ในช่วงปลายสมัยมุโระมะชิ ซึ่งเป็นยุคของสงครามกลางเมือง²³ เป็นยุคที่มีคะอิเมียวเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งคะอิเมียวบางคนนั้นเป็นชนชั้นใหม่ หรือบางที่เรียกว่า “คะอิเมียวรุ่นใหม่”²⁴ ซึ่งเคยเป็นผู้แทนของคะอิเมียวมาก่อน บ้างก็เป็นผู้ที่ไม่ได้มีสกุลรุนชาติหรือมีอะไรติดตัวเลย ยกตัวอย่างเช่นกรณีของซะอิโด โดซัง 斉藤道三 [Saitō Dōsan] (ค.ศ. 1494-1556) ซึ่งเดิมมีอาชีพเป็นเพียงพ่อค้ำน้ำมัน ได้รวบรวมและตั้งกองกำลังทหารของตัวเองและต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจมาเป็นของตน เป็นต้น ในสมัยนั้น ญี่ปุ่นอยู่ในสภาพที่ใกล้เคียงกับระบบฟิวดัลของยุโรป ในราวปลายศตวรรษที่ 15 ถึงต้นศตวรรษที่ 16 สามัญชนคนธรรมดาหรือชนชั้นต่ำสามารถเลื่อนสถานภาพทางสังคมของตนได้ด้วยการเป็นทหาร เนื่องจากทหารมีอำนาจและใช้ฝีมือในการเอาชนะและปราบปรามผู้ที่อ่อนแอกว่าตน ทหารจึงกลายเป็นชนชั้นที่มีความสำคัญยิ่งไปกว่าขุนนางและมีสิทธิในการครอบครองที่ดิน ตัวอย่างที่เด่นที่สุดของนัริอะงะริในสมัยนี้คือ โอะคะ โนะบุนะงะ 織田信長 [Oda Nobunaga] (ค.ศ. 1534-1582) ซึ่งเป็นคะอิเมียวจากจังหวัดโอะวะริ²⁵ ตระกูลโอะคะะนั้นนับเป็นตระกูลที่เรืองอำนาจขึ้นมาในยุคสงครามกลางเมืองด้วยการต่อสู้และแย่งชิงอำนาจมาจากชนชั้นสูงในลักษณะของเกะโกะกุโจ เดิมครอบครัวของโอะคะะเป็นพวกกลุ่มโคะกุจิน 国人 [Kokujin]²⁶ โดยเขาได้เข้ายึดครองจังหวัดโอะวะริ โอะคะะนั้นมีความสามารถในการรบเป็นอย่างมาก เขาได้ยกทัพไปรบและมักจะได้รับชัยชนะกลับมา เช่นในปี ค.ศ. 1573 เขาได้ยกทัพไปตีอะมิกะงะ โยะมิอะกิ 足利義昭 [Ashikaga Yoshiaki] โชกุนคนที่ 15 ซึ่งโอะคะะเองเคยเป็นผู้คอยคุ้มครองพิทักษ์ดูแลมาก่อน จนได้รับชัยชนะ ต่อมาบรรดานักบวชต่างๆ ซึ่งในสมัยนั้นต่างก็มีผลประโยชน์ในทางที่ดินเกิดความกังวลว่าจะถูกช่วงชิงผลประโยชน์ทางที่ดินไปหากโอะคะะได้รับชัยชนะ จึงไปร่วมมือกับตระกูลอะซะอิ 浅井 [Asai] มิโยะมิ 三好 [Miyoshi] ทะเกะคะ 武田 [Takeda] และตระกูลอะซะคุระ 朝倉 [Asakura] ทำสงครามกับโอะคะะ ทำให้โอะคะะไม่พอใจและยกทัพไปเผาวัดและฆ่าพระเป็นพันๆ คน

²³ บ้างก็เรียกว่าสงครามท้องถิ่น

²⁴ คำว่า “คะอิเมียวรุ่นใหม่” ใช้ตาม สุกัทรา นิลวัชระ, ประวัติศาสตร์และอารยธรรมญี่ปุ่น (กรุงเทพฯ: วรวิจิตรพิมพ์, 2522), หน้า 98.

²⁵ โอะวะริเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ระหว่างเขตจังหวัดเกียวโตกับจังหวัดโนแถบตะวันออกบริเวณจังหวัดนะโงะยะในปัจจุบัน

²⁶ บรรดาเจ้าของที่ดินที่มีอาวุธอยู่ตามหัวเมือง

รวมทั้งยี่ดทรัพย์สมบัติมา และหลังจากที่เขาได้รับชัยชนะเขาได้จับบรรดาผู้ที่แข็งข้อมา
 ทรมาณและประจาน จากนั้นโอะคะได้ให้คนของเขาซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนาและ
 บางส่วนเป็นพวกโคะกุจินจากจังหวัดโอะวะริประจำในเขตปกครองของเขา คนเหล่านี้
 ล้วนแล้วแต่เป็นพวกชนชั้นใหม่ เป็นพวกชนชั้นต่ำ ไม่มีสกุลรุนชาติ มีฐานะยากจน ไม่มี
 ทรัพย์สินเป็นของตนเอง คนเหล่านี้จะขึ้นตรงกับโอะคะ ต่อมาไม่นาน โอะคะได้เลื่อน
 ระดับคนกลุ่มนี้ให้มีสถานภาพสูงขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่แทนพวกตระกูลอะชะเออิ มิโยะฉิ
 ทะเกะคะ และตระกูลอะชะกะระ ซึ่งปรากฏการณ์นี้ถูกกล่าวขานว่า “เกะโกะกุโจ” หรือ
 การขึ้นมาใช้อำนาจของชนชั้นต่ำ²⁷ พวกคนเหล่านั้นต่างต้องขึ้นตรงและอยู่ภายใต้การ
 ปกครองของโอะคะและไม่ได้มีอำนาจสิทธิขาดแต่อย่างใด โอะคะจึงนับได้ว่าเป็น
 บุคคลที่สำคัญและเป็นตัวอย่างที่เด่นที่สุดของนะริอะงะริในยุคสมัยนี้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ประเด็นที่สะท้อนปรากฏการณ์สังคมเกะโกะกุโจที่พบได้
 อย่างชัดเจนในเรื่อง “นะริอะงะริ” นั้นมี 2 ประเด็นคือ ประเด็นแรก คำว่า “นะริอะงะริ”
 ซึ่งเป็นเรื่องที่ทะเลาะจะหยิบยกขึ้นมาเล่าให้เจ้านายฟังเป็นคำที่นิยมใช้กันในยุคสมัย
 กลาง โดยเฉพาะช่วงที่เกิดสงครามกลางเมืองที่สภาพสังคมในสมัยนั้นชนชั้นต่ำถูกกดขี่
 ข่มเหงและเอารัดเอาเปรียบจากชนชั้นสูง คำว่า “นะริอะงะริ” จึงเป็นคำที่ใช้เพื่อ
 หมายถึงชนชั้นต่ำที่ดิ้นรนเพื่อเปลี่ยนสถานภาพของตนให้สูงขึ้นหรือลุกขึ้นต่อสู้เพื่อ
 ล้มล้างชนชั้นสูงและก้าวขึ้นสู่ชนชั้นปกครอง ประเด็นที่ 2 เรื่องเล่าของทะเลาะจะ
 เกี่ยวกับห้วงเวลาที่กลายเป็นปลาไหลยังมีความเกี่ยวข้องกับสำนวนสุภาษิตที่ใช้กันในยุค
 สมัยคะมะกะระโดยใช้เปรียบเปรยกับเรื่องราวหรือสิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นได้แต่กลับบังเกิด
 ขึ้นในความเป็นจริง ซึ่งผู้วิจัยมองว่าสำนวนสุภาษิตดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับ
 ปรากฏการณ์สังคมเกะโกะกุโจในลักษณะที่ใช้เปรียบชนชั้นต่ำที่ลุกขึ้นต่อสู้กับชนชั้น
 สูงซึ่งมีทั้งพลังและอำนาจจนประสบผลสำเร็จได้รับชัยชนะและก้าวขึ้นเป็นชนชั้น
 ปกครองว่าเป็นเรื่องที่เหนือความคาดหมายหรือไม่น่าเป็นไปได้แต่ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้น
 จริงในสังคม สิ่งดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นผ่านพฤติกรรมของทะเลาะจะที่เชื่อในเรื่อง
 การเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลก ดังคำพูดระหว่างเดินทางกลับที่ว่า

²⁷ ปรียา อิงคากริมย์, ญี่ปุ่นศึกษา : ภูมิหลังประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ตั้งแต่สมัยเก่าจนถึงสิ้น
 สมัยมุโรมะชะ, (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท, 2533), หน้า 27.

太郎冠者 立ちどまり、杖竹を見て獨白 さてさて苦々し
いことじゃ。まだお太刀に成らぬか。²⁸

ทะโรกะจะ (หยุดยืนแล้วหันไปมองที่ท่อนไม้ไผ่) ว่า ช่างน่า
กลุ่มใจเหลือเกิน ป่านนี้มันยังไม่เปลี่ยนกลับไป
เป็นดาบอีกหรือนี่

หลังจากที่ทะโรกะจะเล่าเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งในลักษณะที่เป็น
ไปตามกฎธรรมชาติจบ แม้ท่อนไม้ไผ่จะยังไม่กลายเป็นดาบ แต่ในใจของทะโรกะจะก็
ยังมีความหวังด้วยเชื่อมั่นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง ดังปรากฏคำพูดของ
ทะโรกะจะที่ว่า

太郎冠者 すぐまた立ち止まり、杖竹を見て もはやお太刀
に成りそうなものじゃが。²⁹

ทะโรกะจะ (หยุดยืนแล้วมองที่ท่อนไม้ไผ่อีกครั้ง) ดูเหมือนว่า
อีกไม่นานมันคงจะกลายเป็นดาบเช่นเดิมแหละนะ

โคะยะมะกล่าวว่า การที่ทะโรกะจะพูดเช่นนี้แสดงให้เห็นความเชื่อใน “พลัง
ของคำพูด” (โคะโตะบะ โนะ โมะทซ์ซุชิกะระ ことばの持つ力 [kotoba no motsu
chikara]) ที่จะทำให้ท่อนไม้ไผ่นั้นเปลี่ยนเป็นดาบดังเดิมตามที่ตนคาดหวัง³⁰ แม้ท่อน
ไม้ไผ่ยังไม่เปลี่ยนกลับคืนสภาพเดิมแต่ทะโรกะจะก็ยังคงเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงแม้
การเปลี่ยนแปลงนั้นจะไม่เป็นไปตามกฎธรรมชาติก็ตาม เห็นได้จากเรื่องเล่าที่ทะโรกะจะ
ยกขึ้นมาเล่าในช่วงหลังเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของห้วงมันและดาบ เมื่อลองวิเคราะห์จาก
เรื่องเล่าณะริอะระริทั้งหมดที่ทะโรกะจะเล่าให้เจ้านายฟังแล้วจะเห็นได้ว่าสามารถแบ่ง
ออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงของสิ่ง
ต่างๆ จากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่งในลักษณะที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ กลุ่มที่สอง เป็น
เรื่องราวเกี่ยวกับการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่งใน
ลักษณะที่ฝืนกฎธรรมชาติ แม้ลักษณะของเรื่องเล่าทั้งสองกลุ่มจะมีความแตกต่างกันก็
ตามแต่ก็มีจุดร่วมที่เหมือนกันอยู่ กล่าวคือ ทุกเรื่องมีนัยของการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการ

²⁸ 小山 弘志、『狂言集上』、岩波書店、1967年、p. 282.

²⁹ Ibid., p.283.

³⁰ Ibid., p. 6.

เปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นไปตามกฎธรรมชาติหรือไม่ก็ตาม ดังนี้

เรื่องที่ 1 ลูกสะใภ้	⇒	แม่สามี
เรื่องที่ 2 ลูกสุนัข	⇒	พ่อแม่สุนัข
เรื่องที่ 3 ลูกปลับฝาด	⇒	ลูกปลับหวาน
เรื่องที่ 4 ห้วมัน	⇒	ปลาไหล
เรื่องที่ 5 ดาบ	⇒	งู

จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งต่าง ๆ บนโลกของทะเลโรคะนั้นเป็นไปในลักษณะการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทั้งสิ้น ดังกรณีลูกสะใภ้ซึ่งต้องการพและเชื้อฟังสามีและแม่สามีก็ได้กลายเป็นแม่สามีซึ่งมีอำนาจเหนือลูกสะใภ้ ลูกสุนัขซึ่งต้องมีพ่อแม่ดูแลได้กลายเป็นพ่อแม่สุนัขซึ่งต้องปกป้องและดูแลลูกสุนัขที่ยังอ่อนแอและช่วยตัวเองไม่ได้ ลูกปลับคิบฝาดได้กลายเป็นลูกปลับที่สุกและหวานที่มีค่าและมีราคามากขึ้น อีกทั้งเรื่องห้วมันซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตที่กลายเป็นปลาไหลซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตและมีค่า สำหรับคนญี่ปุ่นแล้วปลาไหลยังถือเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีค่าและมีราคาสูง และเรื่องราวของดาบที่กลายเป็นงู ซึ่งในบทละครนั้น ทะโรคะจะได้กล่าวถึงเรื่องเล่าเกี่ยวกับดาบที่มีค่าของทะนะเบะ โนะ เบ็ตโตที่กลายเป็นงูแล้วไล่ห้วขโมยไป เรื่องเล่าดังกล่าวทำให้เห็นว่าแม้งูจะเป็นสัตว์ที่คนทั่วไปมองว่าน่ากลัวและเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย แต่ในกรณีเรื่องดาบของทะนะเบะงูกลายเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ช่วยป้องกันดาบไม่ให้ถูกขโมย

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พฤติกรรมของทะเลโรคะจะที่เชื่อในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของดาบ และเรื่อง “นะริอะงะริ” ที่ทะเลโรคะจะหยิบยกขึ้นมาเล่าให้เจ้านายฟังสะท้อนให้เห็นมุมมองด้านความเชื่อ 2 ประการคือ

1. ความเชื่อในการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลกไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะอยู่เหนือความคาดหมายหรือไม่ก็ตาม
2. ความเชื่อในการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทางบวก

ความเชื่อดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นของชนชั้นต่ำในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลก อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าสิ่งที่ด้อยค่าหรือมีค่าน้อยสามารถเปลี่ยนไปสู่สิ่งที่สูงค่ากว่าได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ใช่เฉพาะแต่เพียง

สิ่งของเท่านั้นแต่ยังรวมถึงมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ด้วย กล่าวคือ ความเชื่อและคาดหวังในการเปลี่ยนแปลงของท่อนไม้ใผ่ให้กลับกลายเป็นดาบของทะเลโรคจะสะท้อนให้เห็นความเชื่อมั่นของชนชั้นต่ำที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง โดยแฝงนัยของความหวังว่าสักวันหนึ่งพวกตนจะสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพของตนเองก้าวขึ้นไปสู่ชนชั้นสูงได้ เพื่อไม่ให้ถูกกดขี่ข่มเหงและโดนเอารัดเอาเปรียบ

3.4 สรุป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมของทะเลโรคจะในเรื่อง “นะริอะงะริ” สะท้อนให้เห็นความร้อร่นใจของมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์ที่พยายามเอาตัวรอดจากปัญหา กล่าวคือเป็นความร้อร่นใจที่เกิดขึ้นเนื่องจากความบกพร่องของทะเลโรคจะที่ไม่ระวังรักษาดาบของเจ้านายไว้ให้ดีจนดาบถูกเปลี่ยนเป็นท่อนไม้ใผ่ รวมถึงธรรมชาติของการเอาตัวรอดจากปัญหาด้วยการหยิบยกเรื่องเล่านะริอะงะริเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งบนโลกมาผูกโยงและเล่าให้เจ้านายฟังได้อย่างแนบเนียนและชาญฉลาด นอกจากนี้เรื่องเล่านะริอะงะริยังมีนัยของการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวพันกันกับปรากฏการณ์เกะโกะกุโจผ่านความหมายของคำว่า “นะริอะงะริ” ซึ่งเป็นคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในยุคสมัยกลางโดยหมายความถึงชนชั้นต่ำที่ต่อสู้เอาชนะชนชั้นสูงและเปลี่ยนแปลงสภาพของตนเองก้าวขึ้นไปเป็นชนชั้นปกครอง นอกจากนี้เรื่องเล่านะริอะงะริเกี่ยวกับหัวมันที่กลายเป็นปลาไหลนั้นยังเกี่ยวข้องกับสำนวนสุภาษิตที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องราวที่ไม่น่าจะเป็นไปได้แต่เกิดขึ้นจริงในสังคมยุคนั้นซึ่งสอดคล้องกับปรากฏการณ์เกะโกะกุโจ ความคิดดังกล่าวได้สะท้อนผ่านพฤติกรรมของทะเลโรคที่เชื่อในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งภายใต้กระแสความเชื่อของคนในยุคสมัยนั้น อีกทั้งยังมีนัยที่แฝงอยู่ในเรื่องความเชื่อมั่นที่มีอยู่ในหมู่ชนชั้นต่ำเกี่ยวกับนะริอะงะริที่จะทำให้พวกตนได้มีโอกาสก้าวขึ้นเป็นชนชั้นปกครองหรือมีสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น ดังคำกล่าวของนะงะฮะระ เคะอิชิ ที่ว่า “สำหรับชาวบ้านสามัญชนแล้วสังคมในแบบเกะโกะกุโจนั้นเป็นสิ่งที่พวกเขาพึงพอใจ เนื่องจากสิ่งนี้ทำให้พวกเขาได้มีโอกาสที่จะหลุดพ้นจากความเปิ่นทาสได้” พฤติกรรมการเอาตัวรอดด้วยการเล่าเรื่องนะริอะงะริของทะเลโรคจะจึงสะท้อนให้เห็นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ควบคู่ไปกับการนำเสนอแง่มุมเกี่ยวกับปรากฏการณ์เกะโกะกุโจในอีกรูปแบบหนึ่งได้อย่างน่าสนใจของเคียวเงินเรื่องนี้